

## گزارش نمونه گیری علمی از کتیبه‌های حاجی آباد

داریوش اکبرزاده

سازمان میراث فرهنگی

در نزدیکی روستای حاجی آباد و در جایی به نام غار شیخ علی یا زندان جمشید بر صخره‌ی کوه کتیبه‌ی به دو زبان پهلوی و پارسی نگاشته شده است. به دلیل نزدیکی آن به روستای حاجی آباد، به نام «کتیبه‌ی شاپور - حاجی آباد» معروف است. این ناحیه در پنج کیلومتری شرق نقش رستم قرار دارد و روزگاری جزو ناحیه‌ی استخر قدیم بوده است.

تحریر پهلوی کتیبه دارای شانزده سطر و پارسی آن دارای چهارده سطر است. موضوع این دو «تیراندازی» شاپور در نزد بزرگان است.

کتیبه‌های حاجی آباد در سال ۱۸۱۸م، توسط سر رابرت کرپرترا<sup>۱</sup> کشف شد. از این کتیبه‌ها «توماس»<sup>۲</sup> در ۱۸۶۸م، «وست»<sup>۳</sup> در ۱۸۶۹م و «هوگ»<sup>۴</sup> در ۱۸۷۰م، قالب‌گیری و نسخه‌برداری نموده‌اند. اما هر تسفلد در تجزیه و تحلیل زبان این کتیبه بیش از دیگران تلاش نمود. وی در سال‌های ۱۹۱۱-۱۹۱۳ که در ایران به سر می‌برد همواره در کار بازخوانی کتیبه‌ها بود و سرانجام حاصل کار خود را در کتاب پایکولی، به سال ۱۹۲۷ به چاپ رساند. نیبرگ و دیگران نیز به بررسی این کتیبه‌ها توجه داشته‌اند.

1. Sir Robert Kir Porter

2. Tomas

3. West

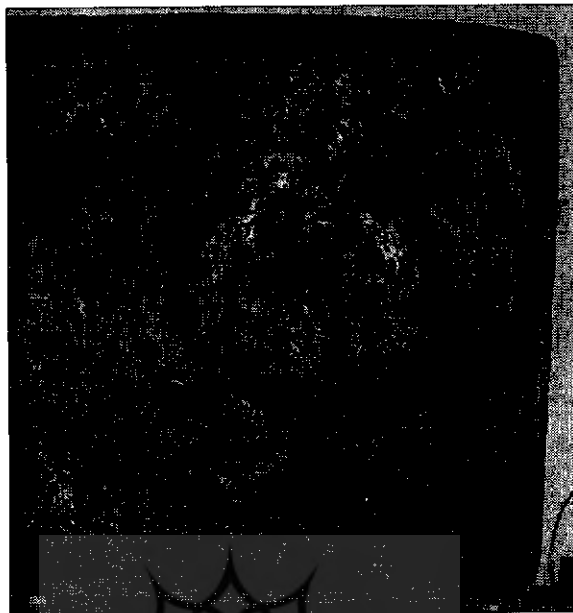
4. Haug

پژوهش‌کننده‌ی زبان و گویش سازمان میراث فرهنگی کشور در جهت اجرای سیاست «نمونه‌گیری علمی» (= قالب‌گیری) از کتیبه‌های کشور به نمونه‌گیری علمی از کتیبه‌های حاجی‌آباد اقدام نمود و در تاریخ ۷/۷/۷۷، آقای حسن حاجی‌نوری، آقای کوروش حاجی‌نوری و آقای رسول بشاش جهت نمونه‌گیری عازم شیراز و در تخت جمشید مستقر شدند و به کار پرداختند.

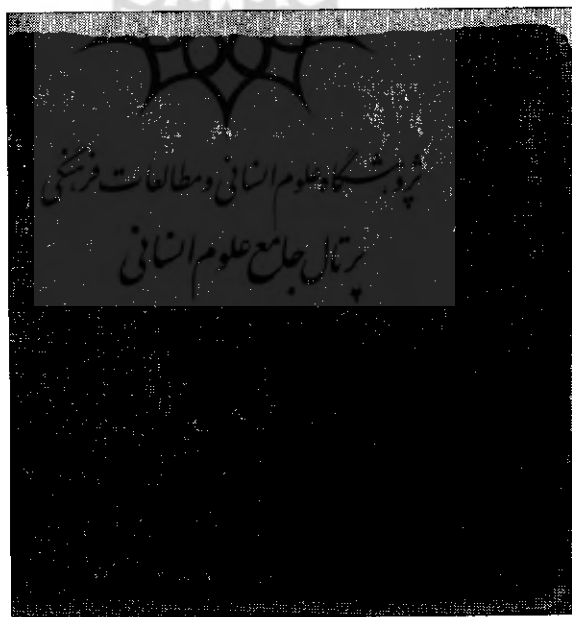
با وجود دشواری‌های چند، با رعایت نکات فنی این نمونه‌ها چنان تهیه شده است که در مقابل عناصر طبیعی نفوذناپذیرند. هدف از انجام نمونه‌گیری از کتیبه‌ها، نخست پاسداری و انتقال نمونه‌ی درست آن به نسل آینده است؛ زیرا بسیاری از کتیبه‌های ما در معرض خطر انهدام کامل قرار دارند. عناصر انسانی و طبیعی ضربات وحشتناکی بر این آثار ارزشمند وارد آورده است. آثار این ضربه‌ها در کتیبه‌های شاپور در مشکین‌شهر، کتیبه‌های بیستون، کرتیر نقش رجب و جز اینها، آشکارا روشن است. پس وجود نمونه‌یی از این کتیبه‌ها، در صورت انهدام اصل آنها می‌تواند برای نسل آینده بسی مفتم باشد.

دو دیگر، به کارگیری آن در مرکزهای آموزشی و پژوهشی است. وجود گنجینه‌یی از این نمونه‌ها و یا فروش این نمونه‌ها به مرکزهای آموزشی می‌تواند در آموزش خطوط کهن به دانشجویان رشته‌هایی چون باستان‌شناسی، زبان‌های باستانی و تاریخ بسیار مؤثر افتد؛ زیرا دانشجویان و پژوهشگران بدون صرف وقت و هزینه‌ی اضافی از روی نمونه‌ی کتیبه می‌توانند به آموزش و پژوهش بپردازند.

سدیگر، ایجاد گنجینه‌های نمونه‌ی کتیبه‌ها می‌تواند ارزش واقعی این آثار را در ذهن مردم مجسم کند و نوعی آشنایی و دوستی با آثار باستانی کشور پدید آورد. این امر از نظر سود مالی که می‌تواند متوجه سازمان میراث فرهنگی کشور نماید نیز قابل توجه است. امید است که با یآوری مسئولان، از آثار دیگری همانند کتیبه‌های حاجی‌آباد نیز نمونه‌گیری علمی به عمل آید.



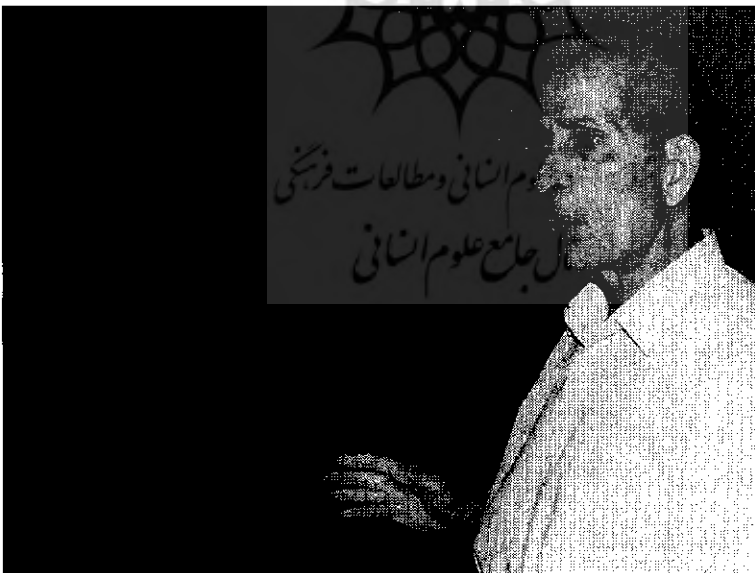
۱. نمونه‌ی (قالب) مثبت کتیبه‌ی پهلوی



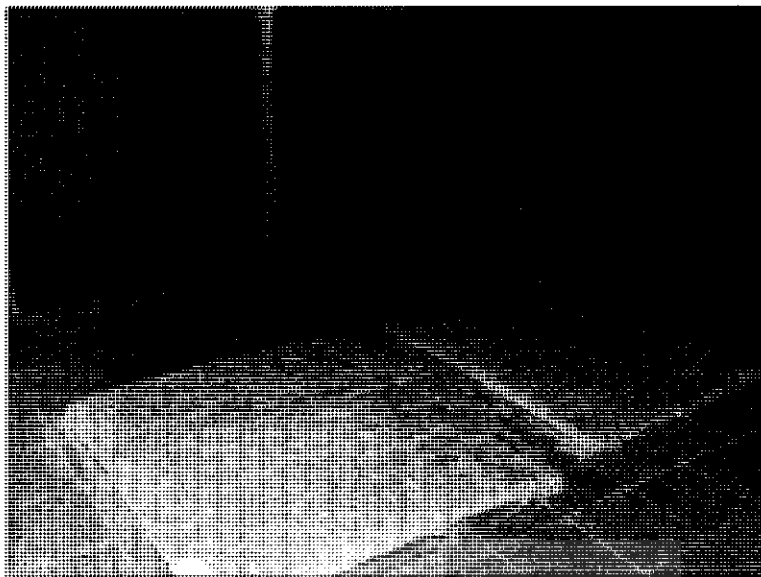
۲. نمونه‌ی (قالب) مثبت کتیبه‌ی پارسی



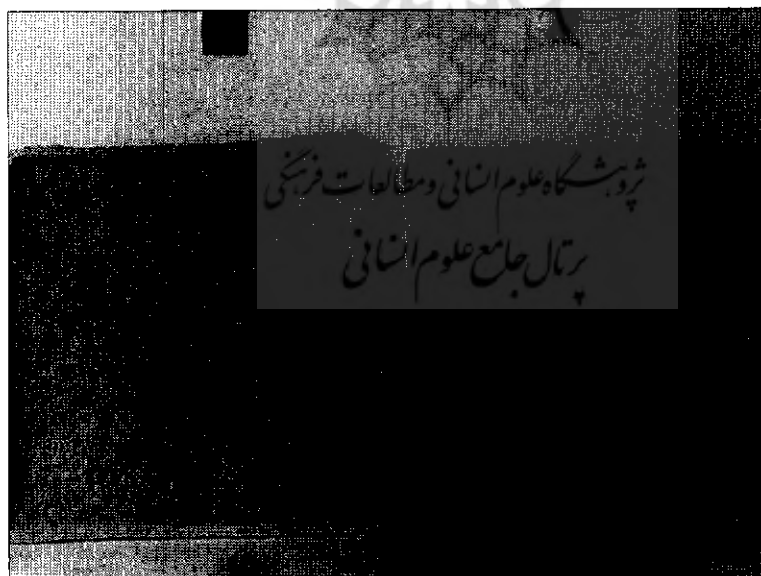
۳. استاد حسن حاجی‌نوری در کنار نمونه‌های منفی



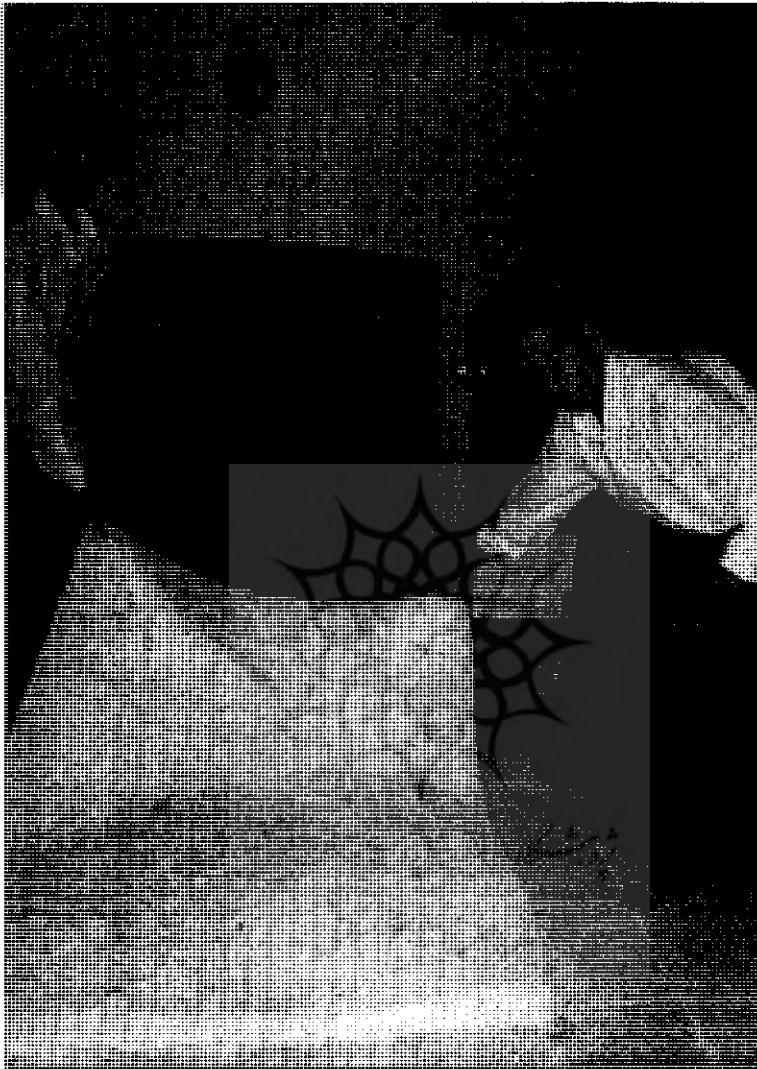
۴. استاد حسن حاجی‌نوری در کنار نمونه‌های مثبت



۵. نمونه‌های منفی و مثبت کتیبه‌ها. نمونه‌های مثبت به صورت ایستاده و نمونه‌های منفی در جلوی آنها در کف کارگاه مشخص است.



۶. نمونه‌های مثبت کتیبه‌ها در کنار هم قرار دارد. نمونه‌ی پهلوی در سمت راست و نمونه‌ی پارسی در سمت چپ.



۷. نمونه‌ی منفی سلیکونی در دستان استاد حاجی نوری و آقای کوروش حاجی نوری مشخص است. این نمونه به راحتی قابل حمل است. دورتر نمونه‌ی مثبت آن، یعنی کتیبه پهلوی نیز دیده می‌شود.



۸. نمونه‌ی منفی گچی کتیبه‌ی پارتی و دورتر نمونه‌ی مثبت آن دیده می‌شود.  
این نمونه‌ی منفی چندان قابل حمل نیست.



پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی  
پرتال جامع علوم انسانی